

актуалізує уявлення про непорядний / негативний вчинок на користь себе, коли власні інтереси понад усе. Відповідно ФО має значення «діяти на догоду власним інтересам; думати лише про себе».

Позитивне значення відображують фразеологізми, що характеризують ситуації, коли створюють сприятливі умови для досягнення очікуваного результату у вирішенні певного питання. Наприклад: *Рада дала «зелене світло» закону, який забезпечить конкурентні умови альтернативній енергетиці* [4]; *Збільшення мінімальної зарплати відкриває дорогу до підвищення соціальних стандартів* [5]. Журналісти, політики використовують фразеологізми як в традиційному **відкривати дорогу**, так і в трансформованому **зелене світло** (пор. зелена вулиця) вигляді.

Отже, фразеологічні одиниці є одним із засобів експлікації оцінного значення інформації в політичному дискурсі. Емоційно-оцінний характер фразеологізмів робить текст цікавішим, пробуджує уяву читача, а це полегшує сприймання суспільно-політичної інформації, зацікавлює реципієнта.

Список використаних джерел

1. Колоїз Ж. Порушення фразеологічних норм як один із способів інтенсифікації виразності у мові засобів масової інформації // Мандрівець. 2004. №2. С. 34 – 39.
2. Малко Р. Президентські вибори: друга ліга кандидатів // Український тиждень [Електронний ресурс]. URL: <https://tyzhden.ua/Politics/220658>
3. Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б.А. Серебренников, Е. С. Кубрякова и др. Москва: Наука, 1988. 216 с.
4. Рада дала «зелене світло» закону...// УНІАН. 14.05.2019. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.unian.ua/economics/energetics>
5. Рева А. Збільшення мінімальної зарплати...: інтерв'ю. 05.09.2016. [Електронний ресурс]. URL: <HTTPS://WWW.5.UA/POLITYKA/>

Кривець О.М., доцент

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут»

ВІЙСЬКОВА ЛЕКСИКА В МЕТАФОРИЧНОМУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Одним із шляхів розвитку термінології є метафоричне переосмислення значень наявних спеціальних назв й утворення нових. У результаті

метафоризації термінів військової галузі технічна термінологія поповнюється новими одиницями, які вживаються в різних її підгалузях.

Військова лексика завжди посідала значне місце в метафоричному науковому дискурсі [1, с. 12]. У технічній термінології переосмислені військові найменування порівняно зі спеціальними назвами інших сфер становлять найбільшу кількість: *арматура, батарея, гармата, катапульта, лафет, патрон, снаряд, станок, траверс, фронт, шанці, штуцер, щит* та інші.

О. Винник зазначає: «Проникаючи в інші наукові системи, військова лексика асоціюється, як правило, з руйнівними, згубними та рішучими діями» [1, с. 12]. На відміну від наукових сфер у технічній терміносистемі військові спеціальні назви викликають асоціації з певними пристосуваннями, приладами, механізмами. *Лафет* у військовій галузі – «станок, на якому закріплюється ствол гармати», у техніці – «станок, на якому закріплюються частини агрегату, механізму» [3]. Технічний термін виник на основі асоціації за схожістю функції, підставою для метафоричного переосмислення стала сема-мотиватор «закріплювати», яка виражає диференційні ознаки в семних структурах обох значень. Термін *штуцер*, що позначає в техніці «короткий відрізок труби з різью на зовнішній поверхні, яким з'єднують труби між собою або прикріплюють їх до резервуарів, посудин і т. ін.», утворився в результаті переосмислення військової спеціальної назви: «старовинна воєнна рушниця з гвинтовими нарізами в стволі» [3]. Семантичне перетворення ґрунтується на зовнішній схожості, сема-мотиватор «різь» є диференційною у вихідному і в похідному значеннях. Метафоризація військової лексики пов'язана з перенесенням її характеристик на інший клас предметів – технічний, що, як слушно зауважує С. Гусєв, «сприяє їх об'єднанню, розмиває межі між предметними галузями <...>» [2, с. 109].

Перенесення значень військових термінів відбувається в напрямку «від конкретного до конкретного», оскільки в обох галузях спеціальні назви *гармата, катапульта, лафет, патрон, снаряд, станок, ствол, траверс, шанці, штуцер, щит* позначають певні прилади, пристосування. *Люнет* у військовій галузі – «відкрите з тилу польове укріплення з валів (брустверів) та з ровом попереду» [5], у машинобудуванні – «пристрій для додаткового підтримування тонкої довгої заготовки, яку обробляють на металорізальному верстаті» [3].

Спеціальні найменування техніки, утворені від військових назв, мають як загальнотехнічний, так і вузькогалузовий характер, а також уживаються в кількох значеннях. До загальнотехнічних належить переважна більшість

термінів, зокрема такі одиниці: *лафет*, *снаряд*, *станок*, *траверс*, *фронт*, *шанці*, *штуцер*. Ці спеціальні назви мають значення широкого технічного профілю: *снаряд* – «механізм, апарат, технічний пристрій для провадження яких-небудь робіт, наукових досліджень і т. ін.» [3], *байонет* – «швидкорознімне з'єднання деталей, за допомогою осевого переміщення й повертання (інколи бічного зміщення) однієї з них щодо іншої» [4].

В окремих галузях техніки вживаються такі терміни, як *гармата* (медична техніка), *катапульта*, *ложемент* (авіаційна техніка), *люнет* (машинобудування). Зокрема термін *гармата* в медичній техніці – «апарат для лікування радіоактивним випромінюванням» [3]. Спеціальні назви *арматура*, *батарея*, *щит* мають кілька термінологічних значень: *арматура* – «1. *тех.* Сукупність допоміжних приладів, деталей, необхідних для роботи якого-небудь апарата, машини, конструкції // Сукупність предметів для обладнання електричного освітлення, електроустаткування. 2. *буд.* У залізобетонних спорудах – сталевий каркас; також сукупність металевих частин, розміщених в який-небудь матеріал або споруду для зміцнення їх» [3].

Отже, військова термінологія посідає значне місце в метафоричному науково-технічному дискурсі, оскільки в результаті переосмислення військових спеціальних назв утворюються нові технічні терміни, що вживаються в різних підгалузях. Процеси метафоризації свідчать про рухливість меж між різними шарами спеціальної лексики. Це дає підстави стверджувати, що науково-технічний дискурс інтегрує знання різних галузей та водночас слугує моделлю в процесі пошуку й відкриття нового.

Список використаних джерел

1. Винник О. П. Метафоричні процеси у формуванні української економічної лексики: автореф. дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2007. 20 с.
2. Гусев С. С. Наука и метафора. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1984. 152 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. Київ: Ірпінь, 2001. 1440 с.
4. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури: навч. посіб. / [уклад. Є.А. Антонович, Я. В. Васишин, В.А. Шпільчак]. Львів: Світ, 2001. 240 с.
5. Сучасний словник іншомовних слів / [уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. Київ: Довіра, 2006. 789 с.